

Lektionspass 7 – fler källor

- Mantalslängder, skattelängder
- Domstolsarkiv
- Militära källor
- Lantmäterihandlingar
- Landskapshandlingar
- Jordeböcker
- Brandförsäkringsverkets arkiv
- Att forska i nutid

De icke-kyrkliga källorna

- De flesta skapades för att möjliggöra beskattning: fogderäkenskaper, jordeböcker, mantalslängder
- Domstolsväsendets arkiv: Domböcker, bouppteckningar, fastighetsaffärer
- Lantmäteriets arkiv: Kartor, protokoll
- De militära arkiven: Soldatrullor, kartor
- Brandförsäkringsverkets arkiv

Skattesystemet

- Ett sammelsurium av skatter, särskilda bevillningar, tullar, acciser mm
- Skattskyldighet 15 – ca 64 år – skatteflykt vanligt
- Grundskatten betalades in natura ända till omkring 1900!
- Många tillfälliga skatter utöver ”vissa räntan”, t ex Älvsborgs lösen, Krigsgårderna och Slottsbyggnadshjälpen
- Systemet förändrades radikalt efter indelningsverkets avskaffande och rösträttsreformerna i början på 1900-talet
- Mycket information om systemet finns på Internet – se länkarna!

Mantalslängder

- Skulle förteckna alla personer mellan 15 och 64 – de skulle betala mantalspenning
- Finns på SVAR från 1640 till 1820, även på Arkiv Digital, men är svåra att hitta
- Udda (tidigare) år kan finnas i jordeböcker, landskapshandlingar, roteringslängder
- Ofta står bara bonden (med förnamn), övriga hushållsmedlemmar som siffror
- Sena längder avslöjar vad som var punktbeskattat

Domstolsarkiv

- Domböcker, "småprotokoll", bouppteckningar
- Vissa finns skannade på SVAR och Arkiv Digital
- Kronologiskt ordnade – mycket letande, men bouppteckningar kan oftast sökas på namn och år på SVAR. Finns även på Arkiv Digital under rätt socken.

Försvaret förr i tiden

- Det började med ledungen
- Adels rusttjänst, utskrivna soldater, värvade soldater
- Karl XI införde indelningsverket (1682-1903)
- Rotar för fotsoldater och båtsmän, rusthåll för ryttare – Livgardet och många andra var värvade
- Värnplikten infördes vid sidan av indelningsverket 1809, 1903 – 2010 enda rekryteringsformen – vilande i fredstid 2010 - 2016

De militära källorna

- Grill (obs! bara indelta regementen, inget om de värvade)
- Generalmönsterrullor
- Äldre rullor
- Roterings- och utskrivningslängder
- Flottans rullor
- Meritförteckningar
- De militära församlingarnas arkiv

Meritförteckning

1694. Om ing fördras för i M^l Mungt^{er} L^und.
 1713. In Junij år ing antyggen till Sigurn L^undar och Du Ing:
 1718 In Jan: avancerade till Corporal, efter högskoll^{er}
 General Majoren Storns högskoll^{er} sig i befördras, samt
 till afse till L^undskarm och efter L^undskarm i L^und
 1719 M^l Mungt^{er} L^und. In Februarii avancerade till 1ta Sergeant i
 M^l Mungt^{er} L^und Regimente och Majorens Compagnie.
 L^undskarm ing fördras och i Comenderingar och partur som ing
 L^undskarm varit i befördras
 Ingell Bolling.

Rullor

- Arméns rullor finns på SVAR, föredömligt ordnade efter regemente och årtal. På Arkiv Digital är de sorterade efter församling – inte lika lätt att hitta.
- Det finns också rullor från tiden före indelningsverket, och roterings- och utskrivningslängder från samma tid.
- Flottans rullor finns på SVAR, men helt oordnade – inga sökfunktioner finns, man kan få leta igenom tusentals sidor för att hitta det man söker.
- 1800 hade man delat upp det gamla Livregementet till häst (som Össeby – Garns ryttare tillhörde) i 3 kårer – dragoner, grenadjärer och husarer – Roslags skvadron tillhörde dragonkåren.
- Vi tittar i GMR LRTH 1728 efter ryttaren för Brottby

Att söka i GMR

- Kolla upp regementena: Grill är en bra hjälp – index för alla socknar som hade indelta soldater. Obs! Grill tar inte upp de värvade förbanden, t ex Livgardet och Artilleriregementet.
- Hans Högmans hemsida när Grill sviker.
- Glöm inte Centrala soldatregistret – långt från komplett, de vill ha betalt för information (som de sällan har) – men i bland kan det löna sig!
- Brottbys ingick i rusthållet nr 16 av Roslags kompani av Livregementets dragoner – Össeby räknades till Vallentuna härad, Garn till Långhundra
- GMR har sällan register – det blir mycket bläddrande!
- Man behöver ta reda på regementets organisation så att man kan gissa smartare – Roslags kompani var nr 4 till 1832, sedan nr 3 (lär vi oss i Grill)

Grill

Härad.	Socken.	Rusthåll.	1.	2.	3.	4.	5.	1.	3.	4.	5.	S.
	Vallentuna	Åby 31. Mörby 32. Vestanberga 33. Lindö 34. Sursta 35. Kragsta 36. Grävelsta 37. Nälen 38, 39.	9	—	—	—	—	9	—	—	—	
	Angarn	Sundby 13.	—	—	1	—	—	—	—	1	—	
	Össbygarn	(Össby) Sviesta 14. Hacksta 15. Bråthby 16.	—	—	3	—	—	—	—	3	—	
	Vada	L. Benhamra 17, 18.	—	—	2	—	—	—	—	2	—	23
Danderyd	Täby	Skälhamra 20. Ella 23. Broby 24. Valla 25. Ytterby 26. Libby 27. V. Arninge 28. Lötinge 29. Löfsätra 30.	9	—	—	—	—	9	—	—	—	9
Seming- hundra	Skånila	Sälma 5*). Harg 40, 41. Tadam 42. Rimsta 43. Tjusta 44.	6	—	—	—	—	5	—	—	—	
	Markim	Vreta 45. Bergby 46. Lundby 47. Öresta 48.	4	—	—	—	—	4	—	—	—	
	Orkesta	Bårsta 49. Yttergårde 50.	2	—	—	—	—	2	—	—	—	
	Frösunda	Torsholma 51. Näs 52. Rolsta 53.	3	—	—	—	—	3	—	—	—	
	Lunda	Söderby 54. Engeby 55, 56. Össby 57. Eka 58, 59, 60.	7	—	—	—	—	7	—	—	—	
Långhun- dra	Skeptuna	Gädersta 61. Helgäby 62.	2	—	—	—	—	2	—	—	—	24
	Husby	Endeberga 63. Mälsta 64, 69. Vackerberga 65. Husby 66, 67, 68. Stenby 70. Vallby 71. Valkeby 72.	10	—	—	—	—	10	—	—	—	
	Östuna	Väppeby 73. Östunaberg 74, 75.	3	—	—	—	—	3	—	—	—	
	Af Össbygarn	(Garn) Husa 19, 20. Tofsta 21. Uddra 22, 23.	—	—	5	—	—	—	—	5	—	
	Närsta	Salby 24. Røby 25.	—	—	2	—	—	—	—	2	—	
	Närtuna	Berga 26. Malmby 27. Rippinge 28. Lindberga 29.	—	—	4	—	—	—	—	4	—	
	Gottröra	L. Gottröra 30.	—	—	1	—	—	—	—	1	—	25
Erling- hundra	Knifsta	Särsta 76.	1	—	—	—	—	1	—	—	—	
	Odensala	Rickeby 77. Rålhammar 78. Fransåker 79. Kumla 80. Herr- sta 81. Ekalla 84.	6	—	—	—	—	6	—	—	—	
	Husby	Rettesta 82. Måby 83.	2	—	—	—	—	2	—	—	—	
	Sigtuna	(S:t Olof) N. Til 85.	1	—	—	—	—	1	—	—	—	
och Håbo		(S:t Per) Eriksund 86.	1	—	—	—	—	1	—	—	—	
	Haga	Österby 87. Torslunda 88.	2	—	—	—	—	2	—	—	—	
	Vassunda	Tible 89. Ala 90. Smedby 91. Ekhamn 92, 93. Haknäs 94.	6	—	—	—	—	6	—	—	—	
	Alsike	Rickebasta 95. Krusenberga 96. Rongshamn 97.	3	—	—	—	—	3	—	—	—	22
Vermö	Ljusterö	Väsby 1, 2.	—	—	2	—	—	—	—	2	—	2
Aker	Aker	Singö 3, 4. Tuna 5, 6, 7. Berga 8, 9, 10. Täljö 11. Runö 12.	—	—	10	—	—	—	—	10	—	10
Sjuhundra	Röö	Lisinge 31. Näs 32.	—	—	2	—	—	—	—	2	—	
	Rimbo	Bärby 33. Runby 34.	—	—	2	—	—	—	—	2	—	
	Skäderö	Gulinge 35.	—	—	1	—	—	—	—	1	—	5

En sida ur Grill där vi hittar Össeby-Garns rusthåll.
Nu söker vi efter Livregementets dragoner på SVAR

Lantmäterihandlingar

- Kartor
- Protokoll över skiften (storskifte, enskifte, laga skifte), gränsdragning, avstyckningar, fastighetsbildning mm mm
- Finns på Lantmäteriets webbplats
- En hel del kartor finns på SVAR:s militära avdelning

Lantmäteriets arkiv

En vacker karta och flera sidor beskrivning

Brottbys 1 – 2 : Storskitte på åker 1787
Lantmäteristyrelsens arkiv, akt A126-4:3

Landskapshandlingar

- Infördes av Gustav Vasa
- Detta är fogdarnas räkenskaper: hur mycket skatt hade de fått in och från vilka gårdar
- Syftet var att hindra fogdarna att förskingra skatten
- Ojämn täckning – ofta tar man inte med frälsejord eller kyrkojord
- Finns på SVAR från ca 1530 till 1630

Jordeböcker

- Förteckningar över gårdarna, deras brukare och deras skatt
- Ingår också i Landskapshandlingarna
- Separat serie 1640 – 1871 håller på att skannas av SVAR – de flesta är klara fram till 1730, sedan ungefär vart femte år till 1753 – resten är bara planerade

Brandförsäkringsverkets arkiv

- Brandförsäkringsverket fanns 1782 – 2008
- Mest stora byggnader
- Mycket detaljerade beskrivningar av försäkringsobjekten
- Försäkringsbrevens finns på SVAR:s webbplats

Att forska i nutid

- Sekretessreglerna ställer till problem
- Dödboken – ny utgåva i november
- Sveriges befolkning: SVAR (samt Arkiv Digital utom Stockholm) 1860 – 1930, Arkiv Digital 1950, 1960, 1975 CD:1970, 1980, 1990
- Eniro, Birthday, Ratsit
- Facebook
- GOOGLE!

Sammanfattning

- Det finns så många fler källor än kyrkböckerna!
- Mantalslängder – skattesmitning, inga hustrur – Du måste kunna härader och socknar
- Lantmäteriets arkiv – en guldgruva, fast bara slumpvisa år
- Generalmönsterrullor – svåra att leta i, kräver förkunskap om organisationen, men ger många ovanliga uppgifter
- Flottans rullor – kaos!